

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1942.

Första kammaren.

Nr 23.

Fredagen den 12 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **Wigforss**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Wohlins interpellation angående skatt å tidningar och tidskrifter, erhöll ordet och anförde: Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Wohlin till mig riktat följande frågor:

*Ang. skatt
å tidningar
och tidskrifter*

1. Har herr statsrådet för avsikt att förelägga riksdagen förslag om en på lämpligt sätt konstruerad skatt å tidningar och tidskrifter?

2. Om så icke skulle vara fallet, vilka äro herr statsrådets skäl för att avstå från en sådan åtgärd?

Till motivering av frågorna har interpellanten såsom sin mening uttalat, att ifrågavarande tryckalster synnerligen väl skulle lämpa sig för en beskattning och kunna skänka en ganska avsevärd skattinkomst.

Frågan om skatt å tidningar var föremål för prövning i samband med omställningsskattens införande. De fortsatta utredningar rörande möjligheterna att genomföra en tidningsbeskattning, som sedermera verkställdes, ha visat, att de tekniska problem en sådan skatt reser väl låta sig lösa. Emellertid ha enligt min mening de betänkligheter, som redan från början framfördes mot en tidningsskatt, under den tid som förflutit ökat i styrka. Jag är därför icke beredd att för närvarande tillstyrka, att förslag i ämnet föreläggas riksdagen.

Vad åter beträffar en särskild skatt å vissa tidskrifter kunna goda skäl anföras för att en dylik skatteform borde anlitas. Emellertid skulle denna, såsom jag framhållit vid anmälan av förslag till inkomstberäkning för nästa budgetår i propositionen nr 355, vara förenad med sådana tekniska svårigheter, att den — i synnerhet med tanke på den relativt obetydliga inkomst den skulle skänka — åtminstone för närvarande icke bör genomföras. De svårigheter jag åsyftar sammanhånga med att gränsen för skattskyldighet är vanskelig att bestämma och lämnar en vid marginal för personliga omdömen. Vid de överväganden, för vilka skatteformen varit föremål, har någon tillfredsställande lösning icke vunnits på frågan hur man på objektiva grunder skulle kunna fastställa, huruvida en tidskrift med hänsyn till sin art och sitt innehåll borde bli föremål för beskattning eller i likhet med tidningar och av samma skäl som dessa vara skattefri.

Herr **Wohlin**: Herr talman! Jag frambär mitt förbindliga tack till herr statsrådet för det lämnade svaret på interpellationen liksom även för vänlighet att på förhand ha givit mig del av svarets innehåll.

Herr statsrådet har den svåra uppgiften att under en tid av exceptionellt stigande statsutgifter för ytterligt viktiga ändamål söka efter allehanda skatte-källor för att åtminstone till en del täcka dessa statsutgifter. Under detta sitt sökande efter nya skatte-källor har herr statsrådet även måst göra en översyn över de områden, där en indirekt beskattning kan ha varit att förorda. Nya indirekta skatter eller förhöjningar av förut utgående indirekta skatter ha ju

Ang. skatt å tidningar och tidskrifter. (Forts.)

också, som alla veta, på herr statsrådets förslag i stor utsträckning genomförts under de gångna riksdagarna. Den mest omstridda av dessa indirekta skatter, nämligen den allmänna omsättningsskatten, blev ävenledes genomförd trots de betänkligheter, som från många håll restes mot denna skatt, och den har, även om åtskilliga tekniska svårigheter uppstått vid den praktiska tillämpningen, likväl i stora drag kommit att fylla sin uppgift. Den centrala omsättningsskattenämnden har lyckats bemästra svårigheterna genom ett stort antal prejudikat i skilda tvistefrågor, som förekommit.

När jag för min del gjort en överblick över detta fält har jag länge tyckt att det här obestriddigen har funnits en lucka, och det är just den beskattning, som jag nu har efterlyst. Eftersom tidningar och tidskrifter äro undantagna från omsättningsskatt äro dessa produkter av svensk företagarverksamhet helt skattefria i vad det gäller den indirekta beskattningen. När man med omsättningsskatt belägger ett stort antal för den stora befolkningen mycket viktiga nödvändighetsvaror, i vilket avseende jag kan erinra exempelvis om läkemedel och om alla de många artiklar, som icke minst för barnrika familjer spela en betydande roll för deras ekonomi, och när man vidare betänker, att böcker äro belagda med omsättningsskatt, förvånar man sig uppriktigt sagt ganska mycket över att tidningar och tidskrifter ha blivit undantagna från varje beskattning av denna natur.

Nu har denna fråga uppenbarligen sedan en längre tid tillbaka varit under övervägande inom finansdepartementet, och herr statsrådet har ju haft till sitt förfogande all den expertis, som både ämbetsverk och departement besitta i en fråga som den förevarande. Han kan följaktligen bäst, och vida bättre än jag, bedöma de tekniska problem som här uppstå. Enligt det lämnade svaret har emellertid herr statsrådet förklarat, att i fråga om skatt på tidningar har det visat sig att de tekniska problem, som en sådan skatt reser, väl låta sig lösa. Jag får verkligen bekänna att jag hade trott att de tekniska problemen skulle ha varit svårare att lösa då det gäller tidningar än när det gäller tidskrifter. Men jag har nu fått upplysning om att så icke är fallet. Beträffande tidskrifter har herr statsrådet anfört, att goda skäl kunna anföras för att en dylik skatteform borde anlitas men på angivna grunder förklarar sig för närvarande ännu avstå från en sådan beskattning. Dessa grunder äro i huvudsak, dels att skatten skulle ge förhållandevis litet i pengar och dels att det skulle vara svårt att göra en gränsdragning mellan sådana tidskrifter, som borde träffas av skatten, och sådana, som rimligen borde undantas — jag förmodar då i första rummet vetenskapliga och ur kultursynpunkt viktiga tidskrifter.

Det är då i svaret en punkt, som jag uppriktigt sagt inte förstår. På tal om tidningar säges det nämligen, att enligt herr statsrådets mening de betänkligheter, som redan från början framfördes mot en tidningsskatt, under den tid som förflutit ökat i styrka. Det kan alltså inte vara några tekniska betänkligheter. Det måste vara några andra. Det kan väl inte vara själva naturen av det objekt, det här gäller? Ty många andra lika viktiga och ännu viktigare artiklar äro drabbade av omsättningsskatten och som jag nyss nämnde även böcker.

Skulle det då vara tidningarnas ekonomi, som man särskilt ömmar för? Jag har svårt att förstå en sådan synpunkt, eftersom all beskattning, vare sig direkt eller indirekt, utövar inflytande på ett näringsföretags ekonomi. Och den utomordentligt höga direkta beskattning, som vi för närvarande ha och som kommer att ytterligare stegras genom värnskattens förhöjning, drabbar uppenbarligen det produktiva näringslivet och dess företag mycket hårt och har en otvivelaktig inverkan på den stora företagarverksamheten inom landet. Beträffande krigskonjunkturskatten är det många industrimän som anse att

Ang. skatt å tidningar och tidskrifter. (Forts.)

den är för hård. Jag har tidigare principiellt uttalat den meningen, att krigskonjunkturvinster icke böra förekomma under förhållanden som de nuvarande, men därmed är ju inte sagt att inte brister i den praktiska utformningen av krigskonjunkturskatten kunna finnas, som rimligen borde avhjälpas.

Det förefaller mig alltså som om hänsynen till tidningarnas ekonomi vore en mycket svag grund. Och då är det för mig, när jag kommer till slutet, knappast förstäligt att någon annan anledning att avstå från denna tekniskt framkomliga väg med en tidningsskatt skulle kunna finnas än att herr statsrådet varit överkänslig inför en opinion från den betydande maktfaktor i vårt samhälle, som den samlade tidningspressen utgör, och med hänsyn till denna överkänslighet för den stora maktfaktorn funnit att en dylik beskattning för närvarande icke bör ifrågakomma. Med det frejdiga mod herr statsrådet visat gent emot andra skattebetalare, som fått sina skatter, både direkta och indirekta, i högsta grad höjda, föreställer jag mig emellertid att någon sådan överkänslighet gent emot skattebetalarna inte ingår i herr statsrådets allmänna läggning. Och då är det för mig så mycket besynnerligare och så mycket mera förvånande, om det verkligen skulle förhålla sig så som jag här uttalat såsom sannolikt.

Vad angår tidskrifterna har jag inte i min interpellation eller i min tankegång tänkt på de diskussioner, som här i landet förts om det mer eller mindre moraliska innehållet i olika tidskriftsalster. Jag har uppriktigt sagt nästan aldrig läst några av dessa s. k. kolorerade veckopressalster utan endast sett titelbladen uppradade i dussintal i tidningskiosker och på andra ställan. Jag kan inte bedöma denna kolorerade veckopress' innehåll. Utan jag har sett saken rent statsfinansiellt och menat, att här är också ett område, där en skatt vore lika väl på sin plats som skatten på böcker, som ju utgår oavsett böckernas innehåll. Att det kan tänkas vissa besvärliga följder för exempelvis vetenskapliga tidskrifter med en liten läsekrets eller för framstående kulturtidskrifter av stor betydelse, det kan jag förstå, men svårigheterna att där dra en gräns borde inte vara oöverkomliga, när man vet med vilken stor befogenhet riksdagen brukar utrusta Kungl. Maj:t, då det gäller fritagande från vissa skatter och då man ytterligare tänker på centrala omsättningsskattenämndens verksamhet under de gångna åren beträffande tekniska frågor.

Jag vill med dessa ord uttrycka min synnerliga ledsnad och min stora förvåning över att herr statsrådet icke i ett så ansträngt budgetärt läge som det nuvarande har ansett sig böra för riksdagen framlägga förslag om beskattning av tidningar och tidskrifter, som sammanlagt, ehuru jag inte känner till några beräkningar, enligt min förmodan skulle kunna gå upp till sådana skattebelopp att den ökning av värnskatten, som nu är föreslagen, hade kunnat reduceras högst betydligt.

Med dessa ord får jag uttrycka min mening om denna sak. Men jag tänker mig att den tidpunkt kan komma, då herr statsrådets betänkligheter mot såväl en beskattning av tidningarna som en beskattning av tidskrifterna skola få vika inför ett ännu hårdare budgetärt läges oavvisliga krav.

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Detta är en omdömesfråga, där kammarens ledamöter kunna ha precis lika stora möjligheter att taga ståndpunkt som den, som sysslat mera ingående med saken. Jag skulle därför inte ha upptagit kammarens tid ytterligare, om inte herr Wohlin i slutet av sitt anförande hade antytt, att en skatt på tidningar och tidskrifter skulle kunna ge sådana belopp, att man väsentligt skulle ha kunnat reducera omfånget exempelvis av den nu föreslagna höjningen av värnskatten.

Såsom jag i mitt svar antydde skulle en enhetlig skatt, som väl inte skulle kunna sättas högre än den vanliga femprocentiga omsättningsskatten, faktiskt

Ang. skatt å tidningar och tidskrifter. (Forts.)

ge ett relativt obetydligt belopp. De beräkningar, som blivit gjorda och som resulterat i siffror på uppemot 10 eller 12 miljoner, ha förutsatt en höjd på omsättningsskatten, som såvitt jag vet ingen har tänkt sig i fråga om tidningar, men som man däremot kanske tyckt vara rimlig såsom en bestraffning av vissa delar av den kolorerade veckopressen. Därvidlag har man sålunda talat om en skatt på 20 och ända upp till 50 procent.

Men då kommer man fram till differentieringsfrågan, och jag får fortfarande säga som min mening att den är olöslig. Jag tror nog att herr Wohlin kan tänka sig in i vilken skillnad det är, om en omsättningsskattenämnd skall avgöra, huruvida en vara är butikshandelsvara eller icke, eller om den i stället skall avgöra, om en tidskrift är förtjänt av att komma ut utan skatt på grund av sitt innehåll — om den är upplysande, folkbildande och så vidare i jämförelse med andra, som endast äro underhållande. Den skillnaden är mycket stor, och jag tror knappast man kan tänka sig en statlig myndighet, som på fri hand skall avgöra, huruvida den ena tidskriften skall vara beskattad, men den andra icke.

Vill man däremot falla tillbaka på den enhetliga omsättningsskatten för alla sådana publikationer är det riktigt, som jag redan sagt, att det är tekniskt genomförbart. Och då är det de allmänna invändningar, som kunna göras, som man får fästa avseende vid. Jag kan ju knappast allt för starkt anses ha understrukt dessa invändningar, eftersom jag då omsättningsskatten lades fram för min del inte tänkte mig något undantag för tidningarna, fastän jag ju mycket väl visste om de betänkligheter som funnos. Men betänkligheterna visade sig vara mycket starka i bevillningsutskottet, och det gjorde att man försökte komma fram på en annan väg, nämligen att tillgripa en pappersaccis. Men inte heller detta visade sig vara tekniskt möjligt, beroende på att ett sådant system skulle verka mycket ojämnt. Att betänkligheterna sedan dess ha ökats kanske beror på ett subjektivt omdöme, men ju mer man tänker på tidningarnas betydelse just för ögonblicket, desto mer betänksam kan man ha anledning att bli. Det är emellertid inte fråga om betänkligheter mot att företagen inte skulle kunna bära en högre beskattning. Om herr Wohlin har fått det intrycket, att jag inte har något starkare sinne för skattebetalarnas synpunkter, så vill jag ändå erinra om att även den, som är hårdhärtad, inte lägger på en skatt, som träffar hårt, om resultatet blir relativt litet.

Det måste erkännas att invändningarna mot omsättningsskatten naturligtvis voro utomordentligt starka. Det vet var och en. Men det gällde dock att få in en summa på mellan 200 och 300 miljoner kronor, och då övervinner man betänkligheterna. Om man däremot lägger skatt på en vara, som folk gärna vill köpa men som inte är en sådan nödvändighetsvara, att man under alla förhållanden måste skaffa sig den, så reducerar man konsumtionen högst väsentligt, med alla de verkningar som detta drar med sig. När det gällde den s. k. lyxskatten har jag redan en gång i kammaren meddelat, att vi från början hade en förfärligt lång lista på varor, som skulle beläggas med lyxskatt. Den reducerades emellertid steg för steg, emedan man märkte vilka följder skatten skulle få för konsumtionen och därmed också för produktionen. Och det starkaste argumentet mot en tidningsskatt är väl just att den gäller en vara, där man kan tänka sig att en prishöjning kommer att påverka konsumtionen på ett sådant sätt, som från allmän synpunkt icke är önskvärt.

Det är i alla händelser den synpunkt jag lagt på frågan. När man besinnar vilket litet belopp, kanske 4 eller 5 miljoner, som skulle inflyta genom en sådan beskattning, förefaller det mig som om detta i nuvarande läge icke hörde till de nödvändiga tingen. Att det kan komma en tid, då man även måste samla ihop sådana smulor, är möjligt. Men ännu äro vi kanske ändå inte där.

Ang. skatt å tidningar och tidskrifter. (Forts.)

Herr **andre vice talmannen**: Herr talman! Jag tänker inte uppehålla mig vid de tekniska svårigheter, som finansministern här vidrört, utan endast säga ett par ord med anledning av herr Wohlins anförande.

Det förefaller mig som om interpellanten hade tämligen fantastiska föreställningar om möjligheten att använda pressen som en mjölkko för att lätta skattebekymren i den situation som råder. Finansministern har redan påpekat att dessa föreställningar äro överdrivna. När omsättningsskatten infördes skedde detta framför allt av två skäl: man ville dels ha stora inkomster till statskassan och dels nedbringa konsumtionen genom att fördyra densamma. Intetdera av dessa skäl kan väl återropas beträffande det nu av herr Wohlin framförda skatteobjektet. Det beräknades att man genom att använda omsättningsskattens taxor skulle få in 4 miljoner på hela pressen, och det är knappast ett belopp som kan ha någon betydelse med hänsyn till de synpunkter, som herr Wohlin nyss framfört. Och någon önskan att nedbringa pressens omslutning eller minska dess försäljning finns väl inte heller. Det kan naturligtvis råda olika uppfattningar beträffande vissa tidningar, men när det gäller pressen i gemen skulle jag inte tro att i den svenska riksdagen finns någon önskan, särskilt inte i den nuvarande situationen med hänsyn till folkets moral och beredskap, att komma den till livs.

Jag vill påpeka att större delen av landets tidningar för närvarande arbeta med betydligt ökade svårigheter. Det finns givetvis allttjämt ett fåtal större tidningar, som äro goda affärer och som skulle kunna åderlåtas på något av sina inkomster, men hur en beskattning skall kunna ske utan att bringa den stora raden av fattiga tidningar i svåra ekonomiska omständigheter kan jag inte förstå. Det är i det senare fallet framför allt fråga om de tidningar, som stå i kontakt med de politiska partierna och vilkas vakthållning kring nationens intressen just i dag är av så stor betydelse för vårt folk. Särskilt i denna tid, då landet översvämmas av utländsk propagandalitteratur, menar jag att det skulle vara ett mycket betänkligt steg om riksdagen skulle inlåta sig på en sådan beskattning.

Jag vill för övrigt till slut endast påpeka att i andra länder, där samma problem varit uppe och där omsättningsskatt införts, har i allmänhet pressen undantagits. Det finns därför ingen anledning att i vårt land på detta område tillämpa särskilda och mera restriktiva metoder.

Beträffande tidskrifterna har jag delvis en annan uppfattning än finansministern. Jag anser inte att det finns några särskilt starka skäl ått genom beskattning försöka begränsa dessa tidskrifters spridning eller på annat sätt söka komma dem till livs. Framför allt tror jag att föreställningarna hos de motionärer, som här väckt motioner i syfte att genom en beskattning åstadkomma en moralisk påverkan på denna press, äro vilseledande och oriktiga. Det förefaller mig snarast som om resultatet skulle bli det rent motsatta — de tidskrifter, som verkligen äro dåliga, och sådana finnas helt säkert, skulle bli ännu sämre, om de beskattades, för att kompensera den åderlåtning, som skatten skulle åstadkomma. Och någon avsikt att komma den goda tidskriftspressen till livs ha inte heller motionärerna, enligt vad de själva försäkra i sina aktstycken.

Jag tror därför, herr talman, att finansministern bör ha både nationen och riksdagen bakom sig, om han inför den ytterligare framstöt, som här riktats emot pressen, ställer sig mer än tveksam.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 363, med förslag till lag om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära verk.

Justerades protokollen för den 6 och 9 innevarande månad.

Upplästes tre till kammaren ankomna protokoll, så lydande:

År 1942 den 12 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1942—1945 efter herrar I. Rooth och P. C. Jonsson, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1942—1945:

herr Rooth, Ivar, riksbanksdirektör med 41 röster,
» Jonsson, Per Conrad, ledamot av riksdagens andra kammare » 41 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1943 försiggått:

herr Magnusson, Harald Teodor, bankråd med 40 röster,
» Ekman, Johan Fritjof, ledamot av riksdagens första kammare » 39 » ,
» Bergvall, John Helmer, ledamot av riksdagens andra kammare » 37 » .

Martin Skoglund.

A. J. Bärq.

K. A. Westman.

Sam Larsson.

År 1942 den 12 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret ej mindre för valperioden 1942—1945 efter herrar E. G. E. Eriksson och T. E. Ström, vilka voro i tur att avgå, än även för återstående delen av valperioden 1941—1944 efter herr B. H. von Stockenström, som av sagt sig uppdraget, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1942—1945:

herr Eriksson, Ernst Gustaf Eugén, ledamot av riksdagens andra kammare med 38 röster,
» Ström, Torsten Emanuel, ledamot av riksdagens första kammare » 38 » ;

för återstående delen av valperioden 1941—1944:

herr Österström, Axel Ivar Emanuel, ledamot av riksdagens andra kammare » 34 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1943 försiggått:

herr Persson, Gunnar, ledamot av riksdagens andra kammare med 36 röster,
» Strand, Axel Wilhelm, ledamot av riksdagens första kammare » 35 » ,
» Svensson, Gustav Hjalmar, ledamot av riksdagens andra kammare » 34 » .

Martin Skoglund.

A. J. Bärq.

K. A. Westman.

Sam Larsson.

År 1942 den 12 juni sammanträdde de valmän, som av kamrarna fått i uppdrag att utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, för anställande av val av en suppleant i styrelsen över riksdagsbiblioteket, för tiden till dess nytt val under år 1945 försiggått, efter herr Per Johan Gustafsson, som avlidit; och befanns efter valets slut därtill hava blivit utsedd

herr Nilsson, Bror Adam, ledamot av riksdagens förs-
ta kammare med 30 röster.

Martin Skoglund.

A. J. Bårg.

K. A. Westman.

Sam Larsson.

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 324, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 nr (260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 280, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 338, angående anslag till prisrabatterning å vissa livsmedel, och nr 356, angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1942/43; samt

nr 281 av herrar *Helgesson* och *Löfgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 282, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lantarbetstidslag; samt

nr 283, av herr *Löfvander* och herr *Elofsson, Gustaf*, i samma ämne.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *von Heland* m. fl. väckta motionen, nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets områden m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 161—170.

Föredrogos statsutskottets utlåtande nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 298, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m.

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m. (Forts.)
15 maj 1942, föreslagit riksdagen att till Åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen för budgetåret 1942/43 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 500,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag hade utskottet till behandling förehaft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 270) av herr *E. Näsström* m. fl. och den andra inom andra kammaren (II: 390) av herr *G. Skoglund* i Umeå m. fl., vari hemstälts, att riksdagen ville till Åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen för budgetåret 1942/43 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 900,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *K. E. Hansson* i Skediga m. fl. väckt motion (II: 377), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att bidrag skulle utgå även till sommarresor för landsbygden samt att i anledning därav det i Kungl. Maj:ts proposition angivna förslagsanslaget å 500,000 kronor skulle höjas till 1 miljon kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 270 och II: 390 till Åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 500,000 kronor;

b) att motionen II: 377 ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville besluta att redan vid detta sammanträde företaga ifrågavarande, endast en gång bordlagda ärende till avgörande.

Herr **Herlitz**: Herr talman! Jag har intet att invända emot ett sådant beslut av kammaren, men jag känner ett behov att få ge uttryck åt de allvarliga betänkligheter, som man onekligen kan hysa mot den då och då tillämpade metoden, att ett ärende rycks ut bland de en gång bordlagda ärendena och blir föremål för realbehandling vid ett plenum, om vilket kammarens ledamöter i allmänhet ha anledning antaga att det endast är ett vanligt bordläggningsplenum. Det har vid åtskilliga tillfällen förut förekommit, att man utan att ana det på det viset gått miste om realbehandlingen av ett eller annat viktigt ärende, och detta är enligt min tanke en smula betänkligt.

Jag vädjar till dem, som ha med dessa saker att skaffa, att om det finns någon möjlighet därtill i fortsättningen i någon form varsko kammarens ledamöter om att det är meningen att ett ärende skall på detta sätt avgöras.

Emellertid vill jag naturligtvis inte, herr talman, motsätta mig det framställda förslaget.

Häri instämde herr *Mannerskantz*.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Det har blivit nödvändigt att påskynda detta ärende, emedan den sak, som det gäller, behöver sättas i system snarast möjligt. Det har därför uttalats en önskan från departementet att ett avgörande måtte träffas så snart som detta kunde ske. Den omständigheten att ärendet tas upp i dag på ett bordläggningsplenum synes mig icke böra föranleda någon starkare erinran. Det är allmänt bekant att vi skola

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m. (Forts.)

ha plenum i morgon, vidare hade vi plenum i går och utskottssammanträden på olika håll i dag, varför ledamöterna av riksdagen äro samlade. Det har också bekantgjorts både i tidningarna och i radio att detta ärende i dag skulle upptagas till realbehandling. Någon överrumpling kan man under sådana omständigheter inte påstå att detta är för kammarens ledamöter.

Med hänsyn till sakens brådskande natur och den vikt, som fästes vid att detta ärende nu blir avgjort, ber jag, herr talman, att få yrka att ärendet omedelbart måtte upptagas till avgörande.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Till vad herr J. B. Johansson nyss anförde vill jag endast tillägga, att anledningen till brådskan är, att statens järnvägar icke ansett sig kunna taga emot dessa koloniresande barn under perioden från den 18 juni över hela midsommarhelgen ända fram till ett stycke in i juli månad. De resor, som skola göras i juni månad, måste således vara avslutade den 18 juni. Jag understryker, att det icke kan vara fråga om någon överrumpling, eftersom meddelande om att ärendet skulle behandlas i dag har utsänts genom T. T. till alla tidningar och detta dessutom kungjorts i radio.

Herr **Wagnsson**: Herr talman! På de skäl, som redan ha framförts här, ber jag att få hemställa om bifall till förslaget att beslut i denna fråga fattas redan i dag. Samtidigt ber jag att få förklara, att jag efter utlåtandets föredragning kommer att ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets hemställan. Jag vill emellertid passa på tillfället att uttala ett beklagande av att propositionen har inkommit så sent som varit fallet. Om den hade kommit någon månad tidigare, hade frågan legat till på ett helt annat sätt, och det anslag, som riksdagen nu går att bevilja, hade säkerligen då också blivit till större gagn.

Efter härmed slutad överläggning beslöt på gjord proposition kammaren, att det föreliggande, endast en gång bordlagda ärendet skulle redan vid detta sammanträde företagas till avgörande.

Sedan utskottets hemställan härefter blivit uppläst, yttrade

Herr **Näsström**: Herr talman! I anledning av denna proposition har jag tillsammans med flera andra ledamöter avlämnat en motion, som går ut på att beloppet skulle höjas från 500,000 kronor till 900,000 kronor för att bereda de norrländska barnen ett särskilt bidrag.

Vår motion har icke tillkommit på grund av något enskilt hugskott, utan den grundar sig på en framställning från synnerligen sakkunnigt håll. Konungens förtroendemän i de fyra nordligaste länen ha i en skrivelse framhållit nödvändigheten av en betydande och snar hjälp till barnens fromma. 1941 års befolkningsutredning med statssekreterare Erlander i spetsen har också understrukit detta behov i sitt betänkande. Den kris, som nu drabbat oss allesamman, har synnerligen hårt gått ut över de barnrika familjerna. Då det absolut största procenttalet av dessa familjer finnes i de nordligaste länen, kanske alla förstå, att vi, som representera dessa län, med mycket stora bekymmer se på dessa förhållanden. Vi tro, att det är lika viktigt att stärka den inre fronten som den yttre. Redan vid tiden för omsättningsskattens behandling i riksdagen framhöllo vi, att denna skatt skulle komma att drabba de barnrika familjerna mycket hårt, och dessvärre ha vi fått rätt i vår förmodan. Vi måste nog alla erkänna, att vi icke bära bördorna lika, utan det är de stora barnrika familjerna, som ha fått bära de allra tyngsta bördorna. När

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m. (Forts.)
sådana sakkunniga som dessa fyra landshövdingar, statssekreterare Erlander, hyrånchef Berggren i socialstyrelsen m. fl. förklara, att snar hjälp här är av behovet påkallad, anse vi, att riksdagen utan betänkligheter borde kunna gå med på vårt förslag.

Utskottet framhåller, att befolkningsutredningens förslag om 400,000 kronor i extra krishjälp åt Norrlandsbarnen inkom till departementet först dagen efter det att propositionen framlagts. Det är riktigt, men eftersom statssekreteraren i samma departement har varit utredningens ordförande utgår jag ifrån, att departementet redan dessförinnan haft kännedom om befolkningsutredningens framställning. Samtalsvis har upplysts, att befolkningsutredningens förslag, och således därmed även motionen, skulle gå något vid sidan av propositionen, men så kan icke vara fallet. Det är ju allas vår mening, att vi skola sätta in hjälpen, där den verkligen behövs. Befolkningsutredningen betonar, att genom att ställa detta anslag till landshövdingarnas förfogande skulle man efter prövning i varje särskilt fall kunna utnyttja pengarna på bästa tänkbara sätt. Att landshövdingarna uttalat, att medlen i en del fall skulle kunna användas av familjerna såsom hjälp till självhjälp förringar icke förslaget värde.

Befolkningsutredningen förklarar bland annat: »I rådande situation synes det befolkningsutredningen att den enklaste och efter behoven mest anpassningsbara metoden för beredande av förebyggande krishjälp åt barnen i Norrlands-länen är att staten ställer ett belopp till förfogande för landshövdingarna i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. — — — I främsta rummet bör därvid ifrågakomma stöd åt koloniverksamhet och annan sommarvistelse för barn under innevarande sommar samt beredande av läkarhjälp åt barn, som äro i behov därav.» Av detta framgår ju, att befolkningsutredningens förslag och motionen rimma mycket bra med propositionen.

En av ledamöterna i befolkningsutredningen, överläkare Gyllenswärd, skriver för övrigt i en av dagens tidningar följande: »Man måste beklaga om riksdagen icke anser sig kunna bifalla den motion, byggd på befolkningsutredningens förslag därom, som syftar till en utökning av hjälpverksamheten för våra barn med särskilt hänsynstagande till de speciella behoven i de fyra nordligaste länen. Detta förslag ger möjligheter till en smidigare fördelning av hjälpen än som blir möjlig enbart enligt det framlagda regeringsförslaget.»

Biskop Jonzon uttalar i en tidningsintervju, »att antalet barnrika familjer i Väster- och Norrbotten är ovanligt stort och att det inte är ovanligt att i torftiga småbrukarhem finna barnskaror på åtta, tio, femton barn och stundom fler. En tredjedel av Norrbottens befolkning är under femton år. Dyrtiden och bristen på mjölk, som är ett av de väsentligaste näringsmedlen i dessa hem, ha på många ställen försatt hemmen i ett verkligt nödläge. I vissa delar av Norrlands barnrikaste socknar är barnadödligheten betydligt högre än genomsnittligt i landet. I avvaktan på mer vittgående åtgärder för att bereda ungdomen ökade försörjningsmöjligheter är varje omedelbar åtgärd för att lätta de barnrika hemmens svårigheter ett mänskligt och fosterländskt intresse.»

Även landshövdingen i Göteborgs och Bohus län har framhållit nödvändigheten av hjälp åt de barnrika familjerna.

400,000 kronor är trots miljonrullningen fortfarande en stor summa, men jag anser, att vi icke utan vidare kunna gå ifrån dem, som behöva hjälpen bäst. Jag skulle tro, att om riksdagen godkänner detta anslag, skulle det bli ett av de bäst använda anslagen under innevarande riksdag. Vi kunna icke förlita oss enbart på den privata hjälpverksamheten. Befolkningsutredningen har visat, att behovet är stort, och om den föreslagna hjälpåtgärden skall bli till nytta under innevarande år, måste beslut härom träffas nu.

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m. (Forts.)

Herr talman! På grund av det anförda tillåter jag mig att hemställa om bifall till den av mig m. fl. avlämnade motionen.

I detta anförande instämde herrar *Sten, Gillström, Karl August Johanson, Asplund, Granath* och *Brandt*.

Herr Nilsson, Bernhard: Herr talman! Med anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade vill jag påpeka, att den proposition, som ligger till grund för det föreliggande utskottsutlåtandet, endast avser att bereda möjlighet till fria resor åt barn från städer och andra tätbebyggda samhällen samt utvidgning av sommarkoloniverksamheten. Befolkningsutredningens förslag innebär ett mycket vidlyftigare program, nämligen bl. a. att bereda barnen läkarhjälp, tillgodose deras beklädnadsbehov och att för övrigt ge en allmän krishjälp åt barnen. Det är ju ändamål, som ligga helt och hållet vid sidan av den kungl. propositionen, och dessutom är det ett så pass vittomfattande förslag, att det väl icke gärna kan komma i fråga att riksdagen på grundval av den nu föreliggande motionen skulle fatta position härtill.

Vad sedan beträffar frågan om att även bereda barn från andra delar av landet sommarvistelse på andra platser än dem, där de ha sina hem, tror jag nog, att det föreligger ett ganska stort behov av att bereda möjlighet för vissa barn till vistelse i annan miljö än den, som de äro vana vid. Jag har själv erfarenheter från Jönköpings län om hur angeläget detta ibland kan vara. Vi ha i mitt län det s. k. Hindsens barnhem, som tillkommit tack vare enskilda donationer. I detta barnhem mottagas under somrarna 60—70 barn från hem, där barnen av en eller annan anledning kanske icke nått den vigör, som de borde. Det behöves ju icke alltid bero på fattigdom i hemmet, utan det kan vara helt andra omständigheter, som förorsaka att barnen icke fått den vård och näring, som de skulle ha behövt. När provinsialläkarna under sina resor i bygden få kännedom om sådana fall, söka de ordna det så, att barnen kunna komma till Hindsens barnhem under tre månader på sommaren och där få frisk luft, sol, bad och närande husmanskost. Därigenom erhålla barnen en uppräckning, som medför, att de under vintern och till nästa sommar bättre kunna motstå risken att bli smittade av en del sjukdomar. Det händer t. o. m. att samma barn komma tillbaka det ena året efter det andra. Det har visat sig, att vistelsen på detta hem är av en utomordentligt stor betydelse för barnen. Jag vet, att det även i andra län finns liknande barnhem, som fylla en mycket stor och viktig uppgift.

Det är emellertid varken hos oss eller annorstädes landshövdingarna, som ha hand om dessa barnhem. Jag tror för övrigt, att det icke skulle vara så särskilt angenämt för en landshövding att dela ut dessa pengar till familjerna i sitt län. Hur omsorgsfullt han än prövar de olika fallen, riskerar han nämligen alltid att råka ut för att göra missgrepp och felbedöma behovet, vilket skulle kunna göra hans ställning ganska besvärlig och prekär. I Jönköpings län är det i stället landstinget, som har hand om detta barnhem, och landstingets organ ha ju mycket bättre möjligheter att taga reda på var det finns sådana barn, som behöva denna uppräckning. På så sätt får man också till stånd en rationell ordning och ett gott utnyttjande av de medel, som stå till förfogande.

Om riksdagen skulle gå in för något sådan som motionärerna både i den nu behandlade motionen och i andra framställningar tänkt sig, anser jag därför för min del, att vi först måste få en utredning, som klarlägger, på vilka grunder och under vilka former denna verksamhet skall bedrivas.

Med desa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m. (Forts.)

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall yttra mig något om hur detta ärende kommit att ligga till på det sätt, som det nu gör, även om jag då måste beröra det rent inre arbetet inom regeringen.

Någon gång i april månad — jag erinrar mig icke så noga dagen — blev jag uppvaktad av skolrådet i Enskede församling här i Stockholm, som gjorde framställning om hjälp till barnens kolonivistelse och därvid bl. a. påpekade, att man möjligen kunde bereda barnen fria resor. Det föreföll mig, som om denna tanke var ganska rimlig, och följaktligen remitterade jag omedelbart den framställning, som inkommit, till befolkningsutredningen. Denna tog upp spörsmålet och behandlade det på det sätt som det rimligen borde behandlas. Man fann då, att man på vissa punkter skulle kunna göra utvidgningar av de tänkta anordningarna. Befolkningsutredningens förslag kom mig till handa på ett ganska sent stadium. Jag erinrar mig nu icke datum, men jag tror, att jag lugnt kan säga, att sedan förslaget kommit in, försumrades det icke någon tid i departementet för att propositionen skulle bli färdig. Men eftersom hela denna tanke kommit upp ganska sent, skar det sig bl. a. med frågan om hur man slutligen skulle kunna knyta ihop den budget, som vi skulle uppgöra. Jag hade på ett ganska tidigt stadium förberett finansministern på att jag med all sannolikhet skulle komma att yrka på att få igenom två tidigare oförutsedda anslag. Det ena var ett nytt anslag för vård av finska krigsinvalider och det andra ett anslag till fria resor för kolonibarn. När jag anmälde dessa anspråk till finansdepartementet, hade tanken på att göra en särskild hjälpform för de barnrika familjerna i Norrland ännu icke framkommit. Finansdepartementet måste emellertid som sagt vid någon tidpunkt kunna knyta ihop budgeten och se, hur man skulle kunna skaffa pengar till de olika utgifterna — det har ju under riksdagens lopp kommit åtskilliga anspråk på anslag, som icke voro bebådade eller förutsedda i statsverkspropositionen. Med hänsyn härtill ansåg jag, att jag måste sätta stopp någonstans. Jag menade helt enkelt, att det icke kunde vara rimligt, att jag kom och sade, att nu måste jag anmäla ett nytt krav igen.

På detta sätt har det legat till, och därför har jag icke heller ansett mig kunna upptaga denna framställning om en höjning av anslaget med 400,000 kronor. Det betyder emellertid icke, att jag icke behjärtat framställningen. Jag måste tvärtom säga, att det ur vissa synpunkter är mycket beklagligt, att ärendets gång har blivit den av mig nu skildrade. Men det kan icke hjälpas, att läget har blivit detta. Vi måste ju fatta alla beslut om utgifter och inkomster före den 1 juli, eftersom det nya budgetåret börjar då, och man kan icke skjuta på det slutliga uppgörandet av budgeten hur länge som helst. Det är den enkla anledningen till att jag icke har vågat taga upp detta anslag. Dessutom fanns det icke tillräckligt med tid för att pröva om den föreslagna vägen var lämplig. Jag är icke säker på att den icke är lämplig just i de nordligaste länen, där landshövdingarna nog i högre grad än i våra andra län få tjänstgöra såsom ett slags landsfaderliga organ. Jag är fullt medveten om detta faktum, men tiden blev som sagt alltför ansträngd, och så hade vi även detta tvång att slutgiltigt ge finansdepartementet besked om hur mycket pengar, som vi måste räkna med. Det är anledningen till att frågan nu ligger till på detta sätt.

Jag skall för övrigt icke närmare motivera förslaget. Utskottet är ju enhälligt, ty jag kan icke räkna reservationerna såsom reservationer i sak, utan det är mera formella reservationer. Jag anser mig dock böra säga ett par ord om den av friherre De Geer och herr Ekströmer avgivna reservationen. Den beror efter vad jag tror mig veta på ett rent missförstånd. Hade ärendet icke varit så brådskande, skulle jag ha yrkat bifall till denna reservation, ty den

Ang. främjande av stadsbarns sommarvistelse på landet m. m. (Forts.)

innehåller icke något som icke finns i propositionen och som följaktligen också utskottsutlåtandet innehåller. Jag fäster uppmärksamheten på att om utskottets utlåtande bifalles — och det är mycket viktigt, att allmänheten och framför allt de kommunala intressenterna få kännedom om detta — finns hela den dispensrättighet, som dessa reservanter begärt, beviljad av riksdagen. Jag vill, att man skall göra klart för sig detta, så att man icke tror, att det föreligger någon verklig motsättning mellan reservanternas och utskottets skrivsätt.

Herr talman! Detta är vad jag har att anföra i denna fråga.

Herr Näsström: Herr talman! Jag ber att få försäkra den näst föregående ärade talaren, att landshövdingarna i de norrländska länen skulle kunna fylla denna uppgift på ett mycket bra sätt. De äro vana vid att människorna vända sig till dem med alla sina bekymmer, och dessutom känna de i regel sina län så bra, att jag tror, att ingen annan skulle kunna fördela en sådan här summa så rättvist och opartiskt som de skulle kunna göra. Vidare ha vi ju barnavårdsförbunden i de olika länen, som stå i kontakt med länsstyrelserna. Jag kan därför icke se, att det finns något sakligt hinder i detta avseende för att kunna genomföra denna hjälpåtgärd. Jag tror visst, att det förhåller sig så, som herr statsrådet Möller säger, med ärendets gång, men jag är också övertygad om att med litet god vilja skulle den svenska riksdagen kunna få fram 400,000 kronor för detta synnerligen behjärtansvärda ändamål. Vi kunna icke endast förlita oss på den privata hjälpverksamheten, utan även vi riksdagsmän få taga vårt ansvar i en sådan fråga som denna.

Vad sedan beträffar de fria resorna, få dessa för oss i Norrland icke den betydelse, som man kan vänta av utskottsförslaget. Det är icke likartade förhållanden uppe i Norrland och i södra och mellersta Sverige. Just därför har också denna framställning gjorts för att man skulle kunna utvidga redan befintliga barnkolonier o. s. v. Det är framför allt till sådant som pengarna skulle användas. Jag har vid personliga samtal med landshövdingarna fått höra, att de livligt beklaga, att detta förslag icke kunnat komma fram i tid. När utskottet emellertid framhåller, att det icke har ansett sig kunna taga ställning till befolkningsutredningens förslag i detta sammanhang, vill jag fråga utskottet: I vilket sammanhang ämnar utskottet då hjälpa de norrländska barnen? Såvitt jag förstår, kommer det icke att framläggas någon proposition i detta ämne i år, och följaktligen lämnar man Norrlandsbarnen åt sitt öde.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 270 och II: 390; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 172 och bankoutskottets memorial nr 54—56.

Anmälde statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 330, till Kongungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 171 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 337, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Ydrehammars kvarn m. m. å kronoparken Norra Kvill i Kalmar län.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 363.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 285, av herr *Persson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m.;

nr 286, av herr *Linderot*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till prisrabattering å vissa livsmedel;

nr 287, av herr *Franzon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till prisrabattering å vissa livsmedel;

nr 289, av herr *Holmström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statlig poliskår i Boden;

nr 290, av herrar *Mannerskantz* och *Wennqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) m. m.; samt

nr 291, av herrar *Ohlin* och *Albertsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

*Interpellation
ang. meddelade polisförbud mot begagnande av vissa banderoller.*

Ordet lämnades på begäran till herr **Brandt**, som anförde: Herr talman! För en månad sedan tillät jag mig att ställa den enkla frågan till socialministern, huruvida han fann det vara i sin ordning, att polismästaren i Stockholm förbjudit syndikalisterna att vid ett förstamajmöte använda banderoller med inskriptioner såsom »Stöd det norska folkets frihetskamp!» och »Mot krig och fascism». Det har senare kommit till min kännedom, att polisen i Karlskrona förbjudit paroller som »Bort med nazisterna från försvaret!» och »Kämpa för demokrati!». Socialministern har av någon anledning ännu icke besvarat min fråga.

Man kan tryggt våga påstå, att polisförbuden väckt ganska allmän förvåning och betraktas såsom ett obehörigt intrång i en sedan länge erkänd medborgerlig rättighet. Tidningen Dagens Nyheter skriver, att den inte kan finna någon annan rimlig förklaring till polisens ingripande än att demonstranterna på något sätt satt sig över gällande ordningsregler, och menar att socialministern med glädje borde begagna tillfället att klargöra sammanhanget. »Förhåller det sig annorlunda, är han väl lika angelägen att se till att sådana dumma ingripanden inte upprepas.»

Under dechargedebatten i denna kammare den 20 maj uttalades i något sammanhang av en ledamot den förmodan, att polisen i de berörda fallen skulle ha handlat på order eller anmodan av utrikesdepartementet.

Jag är övertygad om att flertalet riksdagsmän liksom flertalet övriga medborgare dela min uppfattning om önskvärdheten av ett klart besked i denna för det svenska folkets rättsliga ställning viktiga fråga, och jag vågar därför till hans excellens utrikesministern rikta detta spörsmål:

Har utrikesdepartementet, direkt eller indirekt, föranlett de ifrågavarande polisingripandena?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr *Wagnsson* väckte en motion, nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statlig poliskår i Boden.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.06 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Lördagen den 13 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Rosander* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse nr 364, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning göra riksdagen meddelande av sådan beskaffenhet, som i sagda paragraf avsåges, att Kungl. Maj:t förordnat ministern för utrikes ärendena Chr. E. Günther att i vardera kammaren framföra meddelandet samt att Kungl. Maj:t bestämt, att kamrarnas sammanträden i här avsedda fall skulle hållas inom lyckta dörrar.

Herr talmannen yttrade, att han finge tillkännagiva, att sammanträde för mottagande av det i den kungl. skrivelsen avsedda meddelandet komme att hållas tisdagen den 16 innevarande månad kl. 11 f. m.

På sedermera gjord proposition beslöts att ifrågavarande kungl. skrivelse skulle läggas till handlingarna.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 363, med förslag till lag om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära verk.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 285, av herr *Persson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m.;

nr 286, av herr *Linderot*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till prisrabatterning å vissa livsmedel;

nr 287, av herr *Franzon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till prisrabatterning å vissa livsmedel; samt

nr 288, av herr *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statlig poliskår i Boden.

Föredrogs herr *Holmströms* motion, nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statlig poliskår i Boden.

Motionen hänvisades, såvitt angick avslag å de vid Kungl. Maj:ts proposition nr 342 fogade lagförslagen, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herrar *Mannerskanz* och *Wennqvist* väckta motionen, nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herrar *Ohlin* och *Albertsson* väckta motionen, nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvesteringar för budgetåret 1942/43 i försvarsväsendets fastighetsfond.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för lantförsvaret;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa brandskadeersättningar m. m.;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av en kronan tillhörig tomt inom Torsby municipalsamhälle;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Boden; samt

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till granskningsnämnden för vissa patentansökningar m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit jämte en i ämnet väckt motion. *Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit.*

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 211 framlagda förslag och med avslag å motionen II: 355, medgiva, att svenska staten finge, i huvudsaklig överensstämmelse med för närvarande gällande riktlinjer, under tiden till och med utgången av budgetåret 1943/44 till ett belopp av högst 300 miljoner kronor — däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljades — iklädas betalningsansvar för till utlandet försålda inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

I motionen II: 355, av herr *Hagberg* i Luleå m. fl., hade hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 måtte besluta, att svenska staten skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med för närvarande gällande riktlinjer, under tiden till och med utgången av budgetåret 1943/44 till ett belopp av högst 100 miljoner kronor — däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljades — få iklädas betalningsansvar för till utlandet försålda inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

Herr Linderot: Herr talman! Statliga överenskommelser och avtal rörande vår utrikeshandel höra till de ärenden, där menige man i riksdagen inte gärna tar till orda. Det området är inte så lätthanterligt för dem som inte äro särskilt insatta i hithörande ärenden. Fackmännen och de ansvariga i regeringen ha riksdagens förtroende och få i regel sina synpunkter godkända, utan att riksdagen gör något särskilt väsen av det. Under krigstiden är det ännu svårare än tidigare för riksdagen att behärska ämnet utrikeshandel och vad därtill hör, på grund av att åtskilligt måste vara undandraget offentliggörande, i vad det rör detaljer i överenskommelser om export och import.

Det är troligt att riksdagen vid behandlingen av detta ärende följer gammal praxis och bifaller vad regeringen begärt, men jag vill inte låta ärendet utan vidare avföras med ett bifall till vad utskottet har föreslagit utan att först anföra några synpunkter. Jag hänvisar till den motion, som från vårt parti har väckts i frågan. Givetvis tänker jag inte upprepa de argument som äro anförda i motionen.

Man kunde naturligtvis lätt ha anledning att i nuvarande situation spåra en rent politisk demonstration av utrikeskaraktär i ett eventuellt beslut av riks-

Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit. (Forts.)

dagen att icke godkänna regeringens förslag rörande denna exportkreditgaranti eller att sänka det belopp, som regeringen har föreslagit. För min personliga del sätter jag i fråga, om inte i detta sammanhang en politisk demonstration skulle vara till nytta. Detta kunde mycket väl tänkas med anledning av en rad omständigheter som jag inte här skall gå in på, ty då skulle jag komma att röra mig på gränserna till vad ämnet i och för sig omfattar. Med hänsyn till allmänt kända omständigheter under senare tider kanske en viss demonstration av politisk karaktär rörande denna exportkreditgaranti kunde vara till nytta för Sverige. Men jag har inte alls föreställt mig, att här i riksdagen någon anslutning till en dylik tanke kunde påräknas, och vi ha inte heller i vår motion avsett, att här skulle göras någon politisk demonstration. Vid ett tidigare tillfälle, då det gällde en exportkreditgaranti på, om jag inte minns fel, 100 miljoner kronor till ett annat land, gjorde riksdagen en demonstration, vilken bedömdes såsom en utrikespolitisk demonstration. Emellertid tror jag inte att man skall diskutera lämpligheten eller olämpligheten av en dylik demonstration. Jag vill i stället anföra några ekonomiska synpunkter, och vi motionärer ha också yrkat en ändring i regeringens förslag av hänsyn till Sveriges ekonomiska förhållanden.

Det är ett par synpunkter som utskottet inte har beaktat, som göra de ekonomiska konsekvenserna av detta förslag betydligt större än vad som framgår av siffran 300 miljoner kronor, som exportkreditgarantien omfattar. Man måste se på den utveckling, som har skett i prisleförhållandena i Tyskland och Sverige rörande exporterade respektive importerade varor. Det är en för Sveriges vidkommande ytterligt oförmånlig utveckling rent ekonomiskt sett som har skett. För de varor vi exporterar till Tyskland få vi jämförelsevis mycket mindre än vad Tyskland får för de varor Tyskland exporterar till Sverige. Vi ha för det första ett ogynnsamt valutaförhållande. För närvarande noteras den tyska riksmarken i 168 kronor, medan den 1930 noterades i 88:92 kronor. Efter den svenska kronans nedskrivning, om jag inte minns fel år 1931, har en fortsatt ogynnsam förskjutning skett i valutabalansen, så att riksmarken från att 1935 ha varit noterad i 135:28 nu noteras i som jag nyss nämnde 168 kronor. Men det är inte det väsentligaste.

Det väsentliga är att de tyska varor, som vi erhålla för vissa angivna summor, minska i volym, eller omvänt om man vill säga på det sättet, för samma volym tyska varor få vi betala åtskilligt mera i svenska kronor än tidigare, under det att utvecklingen för svenska varor på intet sätt är jämförlig. Jag skall anföra ett par siffror. Omedelbart före krigsutbrottet år 1939 utgjorde importprisindex 109 och exportprisindex 114. I april 1942 — de senaste siffror som äro tillgängliga — var index beträffande importpriserna 263, medan exportprisindex endast utgjorde 186. Det är alltså en ökning i importpriserna från 1939 på 141 procent, under det att ökningen på exportprisområdet endast är 63 procent. Ur rent ekonomisk synpunkt blir det således allt ogynnsammare för Sverige att handla med utlandet. Om vi reducera det allmänna index till att endast gälla Tyskland, få vi vid en genomsnittsberäkning av indexpriserna betala 241 kronor för en viss varumängd, för vilken Tyskland endast betalar 163 kronor. Det skulle kunna anföras en rad sådana siffror till bevis för hur ekonomiskt ofördelaktigt utrikeshandeln för närvarande är reglerad. Det är nödvändigt att ta hänsyn härtill, då man skall ta ståndpunkt till regeringens förslag om en så kraftig ökning av exportkreditgarantien till Tyskland som från 100 miljoner kronor, vilket tidigare var gällande, till 300 miljoner kronor. För att ytterligare belysa ofördelaktigheten skall jag bara ta en enda siffra. Jag vill inte tynga mitt anförande med alltför mycket siffror, men jag kan

Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit. (Forts.)

nämna, att den mycket viktiga importvaran ångkol år 1939 kostade oss 23:16 kronor att köpa av Tyskland men redan i fjol betingade ett pris av 50 kronor, enligt vad bränslekommissionen har noterat. Det finns andra nödvändiga importprodukter, vilkas prisstegring är lika oroväckande. Westfalisk gjuterikoks har stigit i pris från 33:20 kronor till 74 kronor under den period, som jag nämnde.

Jag har, herr talman, bara velat ge några strödda och med siffror belysta exempel på hur dåliga affärer vi för närvarande göra. Jag har gjort det därför att då måste logiskt den frågan ställas: Är det förmånligt att utvidga den för Sverige ytterst ofördelaktiga affärsomsättningen genom att följa regeringen och öka exportkreditgarantien från 100 till 300 miljoner kronor? Utskottet har varit ytterligt betänksamt. Jag har knappast läst ett betänkande från statsutskottet, vari yrkats bifall till ett regeringsförslag, där man i motiveringen tagit ett så påtagligt avstånd från regeringsförslaget. Utskottet har varit surt som ättika och säger efter att bildligt talat ha skakat på huvudet, att utskottet inte har velat motsätta sig Kungl. Maj:s föreliggande förslag.

Utskottet har anfört ytterligare en omständighet, varför man egentligen borde motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att det förekommer en omfattande kreditgivning från enskilda exportörer, vilken måste medföra en ännu mera djupgående försämring av den svenska ekonomien i förhållande till utlandet.

En synpunkt till, herr talman, vill jag anföra. Det är frågan, när Sverige skall få betalt för alla dessa krediter. Det är nog inte att gå utöver befogenheten rörande varsamhet i utrikespolitiska ting, om jag säger, att utsikterna för Sverige att få betalt sjunka ungefär i samma tempo som priserna stegras på de importerade varor, som vi skaffa oss från Tyskland.

Det finns alltså såvitt jag förstår inte något ur svensk synpunkt bärande skäl som talar för att man skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Det är tvärtom med hänsyn till de ekonomiska förhållanden, som jag har anfört, skäl att inte bifalla förslaget.

Jag vet mycket väl vad som kommer att invändas, och jag förstår också, varför statsutskottet har intagit denna sin ståndpunkt. Det är, att vi äro avskurna från handeln västerut och därför tvungna att köpa vissa nödvändighetsvaror från Tyskland. Vi äro tvungna att köpa kol från Tyskland, om det kostar 50 eller 74, ja, också om det kostar 174 kronor, för att bara tala om den varan.

Då uppstår spørsmålet, om Sverige inte kan få de nödvändiga varor Sverige behöver från Tyskland utan att betala så fantastiskt som vi få göra, inte bara med hänsyn till prisnivån utan överhuvud taget med hänsyn till Sveriges ekonomi. Jag tror att det kunde vara möjligt, men naturligtvis rör man sig här på ett område, som ligger under hemligstämpel, och man har därför inte några fakta att lägga på bordet. Men det förefaller mig märkligt, om Sveriges handelspolitiska ställning gentemot Tyskland skulle ha blivit så ytterligt svag, att Sverige måste godtaga praktiskt taget vilka villkor som helst som resas från tysk sida. Därpå kunna väl ytterst få ge ett klart svar. Handelsministern kan naturligtvis tala om för oss, hur det förhåller sig, men förmodligen äro förhållandena sådana att han känner sig förhindrad att ge de upplysningar som för riksdagen här skulle vara av värde. Men för oss lekmän, som inte ha tillfälle att sätta oss in i dessa inre förhållanden, förefaller det, som om Sverige icke skulle ha kommit i ett så ytterligt ogynnsamt handelspolitiskt läge att man behövde godtaga dessa dåliga villkor och dessutom uppträda så generöst som regeringen i detta fall gör.

Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit. (Forts.)

Sverige har väl ändå någonting att hålla igen med! Jag vet inte, hur det är med malmexporten, men tidigare ha vi i varje fall ansett särskilt vår norrlandska malm vara en ytterst god tillgång, när man har förhandlat med Tyskland. Det är möjligt att den svenska malmen för närvarande har en relativt mindre handelspolitisk betydelse än tidigare. Men helt värdelös kan den väl ändå inte vara ur handelspolitisk balanssynpunkt, och det finns väl åtskilligt annat som man skulle kunna lägga i vågskålen till Sveriges förmån.

Den svenska politiken gentemot Tyskland har ju varit av den art att man väl knappast borde kunna från tyskt håll beklaga sig över vad Sverige presterat. Det har i andra sammanhang talats så mycket om utrikespolitiska eftergifter för krav från Tysklands sida, att det förefaller mig, som om man också med stöd av dessa överenskommelser på andra områden borde ha kunnat uppnå en bättre balans när det gäller överläggningarna om handelspolitiska spörsmål. Jag har en känsla av att regeringen inte riktigt har värderat de svenska insatserna på området eller krävt tillbörlig värdering därav från den tyska partners sida vid dessa förhandlingar. Om de svenska prestationernas värde i jämförelse med de tyska framhölles med tillbörligt eftertryck, förmodar jag att det skulle gå att få till stånd överenskommelser av en annan art.

Nu kommer man kanske att invända mot vad jag här har sagt att jag alltför mycket har gått ifrån temat, eftersom det ju här inte rör sig om ett nytt handelsavtal mellan Sverige och Tyskland. Men det är omöjligt att behandla frågan om exportkreditgarantier till detta avsevärda belopp utan att se frågan i hela dess handelspolitiska sammanhang. Annars är det naturligtvis omöjligt att få ett grepp om saken.

Jag har, herr talman, egentligen inte något mer att tillägga. Jag har en känsla av att det framlagda förslaget politiskt, men framför allt ekonomiskt, för framtiden kommer att föra med sig mycket ogynnsamma verkningar för Sverige. Jag lägger, såsom jag tidigare sagt, tyngdpunkten på det ekonomiska området, men även på det politiska kan den generösa handelspolitik som vi föra gentemot Tyskland, få vissa obehagliga konsekvenser.

Ju större svenskt kapital som på detta sätt, jag kan gott säga investeras i det krigförande Tyskland och som i varje fall bindes där, desto mera — i varje fall abstrakt taget — protyskt blir Sverige. Ju mer pengar vi ha att fordra där, desto angelägnare bli vi om att Tyskland skall komma i den situationen att det förmår att betala sina skulder till Sverige.

Detta är ytterligare en synpunkt på olägenheterna av ifrågavarande engagemang som jag har velat anföra. Frågan är inte betydelselös, och jag behöver därför inte be kammaren om ursäkt för att jag har talat så relativt länge i ärendet. Jag tror att frågan har synnerligen stor betydelse och att riksdagen, trots att det gäller svårbedömbara ting, såsom jag sade i början av mitt anförande, icke borde såsom någonting självklart endast godtaga vad regeringen föreslår. Ty även om en exportkreditgaranti på 300 miljoner kronor sedd isolerad är en tämligen överkomlig sak, är den, såsom jag här sökt visa, sedd i sitt sammanhang synnerligen betydelsefull, och tillräckligt bärande skäl ha enligt min mening icke anförts för att riksdagen bör bevilja vad utskottet här har föreslagit. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den motion som väckts i ärendet och som icke innehåller något demonstrationsförslag, utan inskränker sig till att föreslå att riksdagen ger regeringen rätt att bevilja exportkreditgarantier upp till 100 miljoner kronor, såsom tidigare har varit fallet. Såsom de ärade ledamöterna höra, är det inte fråga om en politisk demonstration med yrkande om avslag på regeringens förslag, utan här förordas endast en återhållsam linje i handelspolitiken, d. v. s. att regeringen skall få lämna garantier

Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit. (Forts.)

för exportkredit till Tyskland i ungefär samma utsträckning som under förra året och icke få sina rättigheter i detta hänseende utvidgade.

Jag yrkar alltså bifall till motionen.

Herr **Ohlin**: Herr talman! Denna fråga synes mig ingalunda lämpad för någon offentlig debatt, och jag skall därför endast be att få göra ett kort uttalande.

Den kreditgivning som blir möjlig enligt Kungl. Maj:ts proposition, vilken utskottet här tillstyrker, är ju mycket betydande. Såsom utskottet påpekar, kan den uppgå till väsentligt mycket mer än den höjning av beloppet med 200 miljoner kronor som föreslås för statens del. Med hänvisning härtill tillåter jag mig att, utan att ingå på en diskussion av de statliga kredittransaktioner med utlandet som ha förekommit under nuvarande finansår, göra det uttalandet, att jag utgår ifrån att regeringen icke kommer att göra den gränsdragning beträffande kreditgivning till utlandet som kammaren nu, efter vad jag förmodar, kommer att besluta, illusorisk genom att lämna till utlandet andra krediter utan bemyndigande av riksdagen.

Häri instämde herr *Olsson, Oscar*.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Med åberopande av utskottets motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.; och

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till statens intressekontor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till mödrahjälpsverksamheten m. m.

*Anslag till
mödrahjälps-
verksamheten
m. m.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 308 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

I. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till Mödrahjälps i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m. 7,500,000 kronor;

b) till Avsättning till fonden för lån till mödrahjälps 80,000 kronor;

c) till Bidrag till sjukkassor 20,000,000 kronor;

II. medgiva, att kristillägg till sjukkassor finge utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 15 maj 1942 förordade grunder;

Anslag till mödrahjälpverksamheten m. m. (Forts.)

III. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

- a) till Kristillägg till sjukkassor 1,000,000 kronor;
- b) till Moderskapspenning 4,000,000 kronor.

Herr **Linnér**: Herr talman! I sin motivering uttalar utskottet beträffande frågan om sammanslagning av moderskapspenningen med mödrahjälpn att utskottet vill »framhålla, att dessa två hjälpformer tillkommit av olika skäl och icke böra sammanblandas med varandra».

Det förefaller mig, som om utskottet här hade gjort ett uttalande som bär längre än vad jag antar att utskottet i verkligheten har avsett. Det är nämligen så, att frågan om dessa åtgärder till förmån för mödrar och barn för närvarande äro föremål för utredning inom socialvårdskommittén. Socialvårds-kommitténs majoritet har därför uttalat att denna »hjälpverksamhet i alla dess olika former borde bliva föremål för samtidig omprövning», och två ledamöter av socialvårds-kommittén formulera sin uppfattning på det sättet att det »av besparingsberedningen förordade alternativet angående moderskapspenningens uppgående i mödrahjälpn borde — — — prövas i samband med en allmän socialvårdsreform».

Det skulle vara ytterst olyckligt, om ifrågavarande uttalande av statsutskottet skulle förhindra den nu pågående utredningen genom socialvårds-kommittén. För min personliga del beklagar jag att man icke för närvarande har kunnat taga det steg, som efter min erfarenhet vore det rationella, nämligen att förena dessa båda hjälpformer, men därom är ju icke lönt att orda i dag. Vad jag här har velat förebygga är endast att utskottet genom sin formulering binder socialvårds-kommitténs kommande utredning.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Jag vill endast med anledning av den föregående talarens yttrande helt kort säga att det inte har varit utskottets avsikt att det citerade uttalandet skulle binda den utredning som pågår i ämnet. Jag vill lämna denna förklaring, för att något missförstånd på den punkten icke skall behöva uppkomma.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till registrering av motorfordon, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets memorial nr 54, angående ersättning åt biträden, anlitade av bankoutskottet vid behandling av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets memorial nr 55, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 49 i anledning av väckta motioner om tilläggs-pension åt materialförvaltaren J. L. Mårtensson.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 56, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Herr **talmannen** anförde: I anslutning till det meddelande, som vid sammanträdet början lämnades angående ett sammanträde inom lyckta dörrar nästa tisdag, vill jag erinra, att riksdagen nyligen beslutit, att yttranden, som avgivas vid kamrarnas sammanträden inom lyckta dörrar, skola upptecknas och för framtiden bevaras.

Konstitutionsutskottet har i sitt utlåtande nr 14 erinrat därom, att tillräckligt sekretesskydd beredes protokollen och yttrandena från de hemliga sammanträdena genom 2 § sekretesslagen. Vidare har utskottet framhållit, att det bör ankomma på talmannen i vederbörande kammare att träffa nödiga anstalter för sekretessens bevarande vid yttrandenas upptagande, utskrivning och justering av vederbörande kammarledamöter.

Jag har ansett lämpligt att nu bringa till kammarens kännedom, att jag, i anslutning till konstitutionsutskottets nämnda uttalande, meddelat följande

Föreskrifter angående upptagande, utskrivning och justering av yttranden vid första kammarens sammanträden inom lyckta dörrar.

1. De yttranden, som av statsråd eller kammarens ledamöter avgivas vid kammarens sammanträden inom lyckta dörrar, skola upptecknas av det antal stenografer, som för sådant ändamål tillkallas av kammarens talman.

2. Stenograferna, vilka icke annat än efter särskilt tillstånd av talmannen äga anlita biträde vid utskrivandet av de stenograferade yttrandena, äro pliktiga iakttaga tystnad rörande vad som förekommit vid sammanträdet.

3. De utskrivna yttrandena skola sist å tredje dagen efter sammanträdet klockan 10 förmiddagen, försedda med uppsättarens namnteckning, i två exemplar avlämnas till kammarens sekreterare, hos vilken vederbörande talare äga att utkvittera en var sitt yttrande; skolande utkvitterat yttrande, efter verkställd justering, i slutet kuvert återställas till kammarens sekreterare.

4. De av stenograferna förda anteckningarna skola samtidigt med de utskrivna yttrandena överlämnas till kammarens sekreterare, vilken det åligger att, sedan det vid sammanträdet förda protokollet blivit justerat, förstöra anteckningarna.

5. Protokoll och yttranden vid sammanträde inom lyckta dörrar skola, så snart protokollet i vederbörlig ordning justerats, jämlikt § 12 i kammarens ordningsstadga överlämnas till riksdagsbiblioteket. I samband härmed skola dublettexemplaren av de utskrivna yttrandena av kammarens sekreterare förstöras.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 292, av herr *Albertsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m.; och

nr 293, av herr *Persson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om klarläggande av riksdagsmans rättigheter och skyldigheter; samt

nr 17, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om förverkande av vissa allmänna uppdrag m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1942/43 till statens informationsstyrelse; samt

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till anskaffning av baracker m. m. för vissa staten tillhöriga torvmossar;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att vidtaga ändring i gällande reglering beträffande användningen av inom landet framställd sprit;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillämpning av vissa särskilda bestämmelser rörande taxeringsförfarandet år 1942 i fråga om taxeringsförfarandet år 1943;

nr 37, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i taxeringsförordningen; samt

nr 38, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser i visst fall om vad som är skattepliktiga intäkter;

första lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 503) angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 oktober 1939 (nr 734) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt fartygsuttagningslagen m. fl. lagar; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 9:o), 11:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

jordbruksutskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa lägenhetsinnehavare å kronomark; ävensom

tredje särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter samt nr 280 angående förläggningsort för nytt kårartilleriregemente, dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 11.54 f. m., att ajournera sina förhandlingar till kl. 4 e. m., då ett flertal utskottsbetänkanden väntades inkomma till bordläggning.

Då förhandlingarna kl. 4 e. m. återupptogs, anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatsens fjärde huvudtitel, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 174, i anledning av riksdagens år 1941 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1940—30 juni 1941;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av högre lärarinneseminariet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1942/43 till statens sinnessjukhus;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1942/43 till Statens anstalt för fallandesjuka: Avlöningar jämte en i ämnet väckt motion;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till förberedande åtgärder för samordnande av hemortsförsvaret;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss anslagspost i den för landsfiskalerna m. fl. gällande avlöningsstaten;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1942/43 till Bidrag till förebyggande mödr- och barnavård;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en statens järnvägar tillhörig fastighet i Kristinehamn;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1942, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk, dels ock i ämnet väckta motioner; ävensom

tredje särskilda utskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1942/43 och angående de värnpliktigas avlöning m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 270 angående vissa kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond ävensom i anledning därav väckta motioner; samt

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 279 angående anvisande av medel för vissa byggnadsföretag å Järvafältet samt nr 309 angående ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning å Järvafältet.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.